

Bijlage 2: overzicht crisis/risico's naar waarschijnlijkheid en impact

<u>Korte termijn</u>	Beperkt	Aanzienlijk	Ernstig	Zeer ernstig	Catastrofaal
Zeer onwaarschijnlijk					
Onwaarschijnlijk			Aanhoudende hoge inflatie/rentes (stagflatie)	Financiële crisis; Eurocrisis	Escalatie conflict NAVO-RF
Enigszins waarschijnlijk				Invasie Taiwan; Handelsoorlog en afbreuk internationale wereldorde	
Waarschijnlijk				Energiecrisis	
Zeer waarschijnlijk	Opleving corona; Voedselcrisis				
Reeds gaande		Verstoorde ketens/tekorten	Oorlog Oekraïne; Arbeidstekorten/vergrijzing; Stikstofcrisis	Klimaatcrisis	

<u>Middellange termijn</u>	Beperkt	Aanzienlijk	Ernstig	Zeer ernstig	Catastrofaal
Zeer onwaarschijnlijk					
Onwaarschijnlijk				Escalatie conflict NAVO-RF; Aanhoudende hoge inflatie/rentes (stagflatie); Financiële crisis; Eurocrisis	
Enigszins waarschijnlijk			Invasie Taiwan, Handelsoorlog en afbreuk internationale wereldorde		
Waarschijnlijk			Energiecrisis		
Zeer waarschijnlijk	Voedselcrisis				
Reeds gaande		Oorlog Oekraïne; verstoorde ketens/tekorten; Arbeidstekorten/vergrijzing		Stikstofcrisis (en biodiversiteit)	Klimaatcrisis

Nieuwe signalen sinds 25 april

1

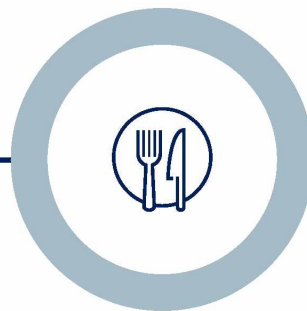
MACHINES & APPARATEN

- Geen

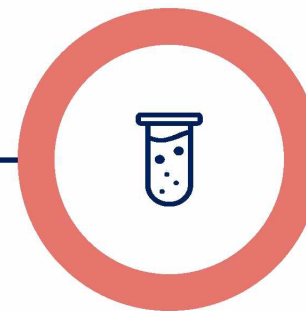
LOGISTIEK & MARITIEM

- Onduidelijk wat met Russische olietanker Sunny Liger gaat gebeuren die in IJmuiden geweerd werd doordat havenmedewerkers het niet wilde lossen. Ondertussen meren andere olieschepen uit Rusland meren wel gewoon aan.

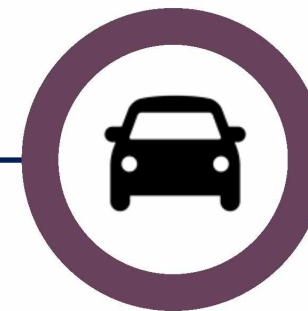
AGRI-FOOD

- Geen

CHEMISCHE PRODUCTEN / ENERGIE (INTENSIEVE INDUSTRIE)

- O.a. Yara vraagt zich af of bij het Bescherm- en Herstelplan Gas wel voldoende is meegewogen wat de effecten zijn voor bredere economie van het afschalen van bepaalde gebruikers.
- Shell waarschuwt dat alternatief voor Russisch gas moeilijk te vinden zal zijn en LNG niet de wonderoplossing is. EU zou om Russisch gas te vervangen met LNG 30% van wereldwijde LNG markt moeten opkopen en alle contracten die niet voor lange termijn zijn gesloten. Pleit voor energiebesparing.
- OPEC verhoogt productie beperkt

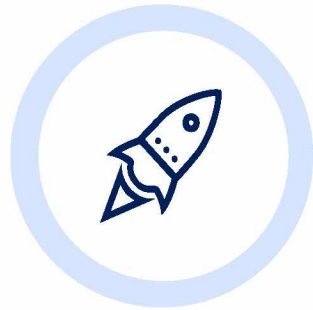

AUTOMOTIVE

- Duitse autoproducenten leveren dit jaar 700.000 auto's minder. Wel recordwinsten voor DUI autofabrikanten ondanks productieproblemen laten de kwartaalcijfers zien.

Nieuwe signalen sinds 25 april

2

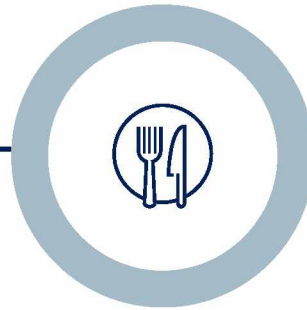
RUIMTEVAART

- Geen nieuwe signalen

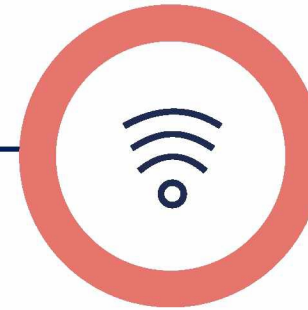
BOUW

- Bouwbranche vraagt om ingrijpen overheid om stagnatie en uitstel van bouwprojecten te voorkomen. Branche stelt voor dat overheid meer zekerheid geeft over gasleveranties en gasvoorraden en hulp bij prijsindices.
- 95% van toeleverende industrie heeft te maken met gestegen prijzen. Bij 35% van de bedrijven zijn de prijsstijgingen en de verstoringen groot. Dat gaat onder meer om materialen als polyol (voor isolatie), aluminium, staal, zand, grind, cement, pvc, glasvezel en hout.

DETAILHANDEL, TOERISME & RETAIL

- Geen

ICT

- Geen

OVERIG

- Meerdere gemeentes willen nog niet afstappen van Gazpromcontract vanwege hogere kosten en vrees dat vrijgekomen positie door Gazprom voor meer geld doorverkocht kunnen worden aan private partijen.
- Onderzoekt Rabobank energieboycot voorspelt 0,3% BBP-groei voor eurogebied in 2023, dit was 1,5% zonder de sancties. Verbod Russische olie zorgt in 2023 voor milde recessie veroorzaken (-0,3% groei). Met gas wordt het ernstigere recessie (-1,1%). Hier is uitgegaan van een verbod op olie per 1 juli 2022, EU voorstel is echter een verbod per 1 januari 2023.

Duiding inflatie incl. rondetafelgesprek en conjunctuurklok + samenvatting en appreciatie 3 rapporten CPB en DNB gevolgen oorlog Oekraïne

Duiding inflatie/energieprijzen

- De inflatie in maart was 9,7% en daarmee uitzonderlijk hoog. Dit is echter een overschatting van de daadwerkelijk gevoelde prijsstijgingen. Voornaamste reden hiervoor is dat het CBS rekent met prijzen van nieuwe energiecontracten, terwijl het merendeel van de huishoudens een contract hebben voor een jaar of langer. Voor huishoudens met een langer contract komt de pijn eventueel later (als energieprijzen hoog blijven). Laatste onderzoek van de ACM toont dat 56% van de Nederlandse huishoudens een langer contract hebben.
- De inflatie was in NL relatief hoog vergeleken met andere eurozone landen, doordat het aandeel van gas in de energieconsumptie in NL relatief hoog is. Omdat de hoge energieprijzen en inflatie begon ongeveer in september 2021 is de verwachting dat in ieder geval tot september 2022 de cijfers hoog zullen blijven. Dit komt doordat het cijfer altijd wordt uitgedrukt t.o.v. dezelfde maand vorig jaar. Vanaf september zal de referentie stijgen en daarmee het verschil kleiner worden. Dit is puur statistisch, maar heeft wel een effect op sentiment.
- Uit onderzoek van I&O Research van 13 april jl. blijkt dat 3 op de 10 mensen aangeven momenteel last te hebben van de inflatie.
- Een kwart van de Nederlanders heeft "enige last" van de prijsstijgingen en moet "hierdoor goed op de kleintjes letten", nog eens 5 procent heeft er "veel last van" en "komt hierdoor financieel in de problemen". mensen met een minimuminkomen worden het meest geraakt.
- Ook de ING heeft zich hierin verdiept, zij geven aan dat de energieprijzen in begin van 2021 ook wel erg laag waren en dus het verschil erg groot lijkt. T.o.v. van 2019 is de prijsstijging veel minder sterk. Ook zij verwachten dat een groot deel van de recente stijgingen niet doorberekend zullen worden aan de consument omdat niet alleen consumenten maar ook de leveranciers langdurige contracten hebben.

Rondetafelgesprek inflatie Tweede Kamer

- Woensdag 7 april was er een rondetafelgesprek in de vaste Kamercommissie Financiën waarbij o.a. 5.1.2.e en 5.1.2.e aanwezig waren.
- Veel van de economen (en Kamerleden) waren erg kritisch op de ECB en vonden dat zij onvoldoende ingrepen momenteel om inflatie in toom te houden.
- 5.1.2.e gaf aan dat hun analyses nog steeds duiden op inflatieverwachtingen die tenderen naar de doelstelling van 2% en dus dat een geleidelijke afbouw van obligatieaankopen en een geleidelijke verhoging van de rente vanuit de ECB gepast en te verwachten is.
- 5.1.2.e en 5.1.2.e gaven daarnaast ook aan dat het expansieve begrotingsbeleid risicovol is en mogelijk olie op het vuur gooit van de inflatie. O.a. 5.1.2.e gaf aan dat dit wel meevalt omdat de grootste uitgaven uit het coalitieakkoord pas na de kabinetsperiode vallen.
- Allen gaven aan dat inflatie niet gecompenseerd kon worden omdat we collectieve verarming hebben, maar het eerder aangekondigde koopkrachtpakket was volgens o.a. 5.1.2.e niet erg problematisch.
- Wat betreft de lonen, gaven o.a. 5.1.2.e het CPB en enkele economen aan dat er ruimte is voor loonsverhogingen aangezien de lonen achterblijven bij de productiviteitsgroei en er arbeidsmarktkrapte is. Dit zou volgens hen ook niet gelijk leiden tot een loon-prijsspiraal. Ze zijn echter allen tegen automatische loon-prijscompensatie zoals we ook in de jaren '70 en '80 hadden.
- O.a. 5.1.2.e gaf verder aan dat de situatie in de VS anders is, daar is de inflatie hoger dan in de EU en slechts beperkt gedreven door energieprijzen. Dus de centrale bank zal daar hard ingrijpen met zeer waarschijnlijk een recessie tot gevolg.

Conjunctuurklok CBS

- CBS houdt iedere maand het conjunctuurbeeld bij op basis van 13 indicatoren. Van ieder indicator houdt zij bij of de groei hiervan af of toeneemt t.o.v. de vorige maand en of de groei hiervan boven of onder de trend licht.
- De conjunctuurskema van maart 2022 laat een verslechtering van de conjunctuur zien t.o.v. februari. Waar in februari nog 8 indicatoren in het groene kwadrant lagen en slechts 3 in het rode kwadrant liggen er in maart 6 indicatoren in het groene kwadrant en 5 in het rode kwadrant.
- Met name de indicatoren gerelateerd aan de arbeidsmarkt liggen nog in het groene kwadrant, hetzelfde geldt voor bbp en consumptie. In het rode kwadrant zijn o.a. de afgenomen investeringen zorgwekkend.
- De conjunctuurskema geeft een gemengd beeld, het is op dit moment niet duidelijk of de conjunctuur aan het omslaan is of dat er sprake is van een tijdelijke terugval in een hoogconjunctuur.

<i>Conjunctuurskema maart 2022</i>	Boven trend	Onder trend
Toegenomen t.o.v. vorige maand	Bbp, consumptie, producentenvertrouwen, omzet uitzendbranche, werkloosheid, vacatures	
Afgenomen t.o.v. vorige maand	Prijzen koopwoningen, productie	Investeringen, gewerkte uren, uitvoer, consumentenvertrouwen, faillissementen.

Verdieping CEP incl. negatiever scenario (bijlage 1)

- CPB heeft in aanvulling op het CEP een alternatief scenario gepresenteerd op 16 maart jl. waarin de economische schade van de oorlog in Oekraïne groter is.
- Het CPB geeft ten eerste nadrukkelijk aan dat het geen vervanging is van basisraming, die is nog steeds het uitgangspunt. Daarnaast is dit ook niet een 'worst-case'-scenario, want het omvat bijvoorbeeld niet een plotselinge stop van de energietoevoer uit Rusland.
- In dit scenario zou NL in een kortstondige recessie terechtkomen in 2022. Economische groei zou dit jaar op 1,9% uitkomen i.p.v. 3,6% uit basisraming, de resterende groei is gestoeld op het herstel van vóór de inval in Oekraïne. Volgend jaar zou de groei in dit scenario uitkomen op 0% i.p.v. 1,7% in de basisraming. Deze terugval komt doordat de hogere prijzen een stuk sterker zouden doorwerken op bedrijfsinvesteringen en consumptie.
- De inflatie zou dit jaar op bijna 8% uitkomen en volgend jaar 4% i.p.v. de ruim 5% en 2% uit de basisraming. Dit komt doordat ze hierbij uitgaan van nog hogere energieprijzen die ook langer aanhouden.
- De koopkracht zou in dit scenario nog veel sterker achteruit gaan. Dit jaar met 5,1% i.p.v. 2,7% en in 2023 zou deze met slechts 0,6% stijgen i.p.v. 1,9% uit basisraming. Hierbij is het koopkrachtpakket van vorige week niet meegerekend.
- Werkloosheid zou slechts beperkt oplopen tot 4,8% in 2023 i.p.v. 4,3%. Begrotingstekort zou i.t.t. de basisraming in zowel 2022 als 2023 voorbij de 3%-grens komen (resp. 3,1% en 3,5%).

Tabel 1: Overzichtstabel CPB en DNB

	Basis				Scenario's			
<i>Jaar</i>	2022		2023		2022		2023	
Instituut	CPB	DNB	CPB	DNB	CPB	DNB	CPB	DNB
Bbp-groei (%)	3,6	3,5	1,7	1,5	1,9	2,4	0,0	0,5

Inflatie (%)	5,2	6,7	2,4	2,8	7,9	9,5	3,9	3,4
Werkloosheid	4,0	4,3	4,3	4,6	4,1	4,4	4,8	5,4

CPB Analyses internationale handelssanctie tegen Rusland (bijlage 2)

- De Nederlandse economie is internationaal gezien bovengemiddeld kwetsbaar voor een energieboycot (olie en gas) van Rusland via internationale waardeketens. Dit blijkt uit een CPB-analyse van 23 maart jl. waarin de economische effecten zijn gesimuleerd van het stopzetten van de Russische energietoevoer, bijvoorbeeld door westerse sancties of door Rusland zelf.
- In het onderzoek kijkt het CPB enkel naar het wegvallen van olie en gas, zonder rekening te houden met substitutie naar alternatieven. Ondanks dat Nederland relatief gezien minder direct afhankelijk is van Russisch gas (15% van totale gasinvoer) dan het gemiddelde in Europa (34% van totale gasinvoer), wordt Nederland indirect via internationale waardeketens relatief hard geraakt.
- Het relatief grote indirecte effect komt doordat de Nederlandse handel sterk is geïntegreerd met die van Europa. Met name de auto- en kledingindustrie kwetsbaar door hun internationale verwevenheid. Naast Nederland zijn onder andere de Baltische staten, Finland en Zwitserland bovengemiddeld afhankelijk van Russisch gas.
- Het dichtdraaien van de gaskraan zal niet alleen een direct effect hebben op (internationale) productie, maar ook leiden tot hogere energie- en inputprijzen. Deze prijzen worden niet alleen door bedrijven betaald, maar zullen uiteindelijk ook bij de consument terecht komen. Een terugloop in de gastoevoer werkt dus door de (internationale) keten heen.
- Deze verwevenheid onderstreept volgens het CPB het belang voor Nederland van een Europa-brede aanpak van mogelijke energietekorten. Ook als Nederland haar gaswinning op peil weet te houden (bijv. via Groningsgas) maar de rest van Europa niet, kan Nederland dus alsnog flink geraakt worden door een boycot op Russisch gas.

Rapport DNB economische gevolgen van de oorlog in Oekraïne (bijlage 3)

- DNB geeft in haar rapport van 17 maart aan dat de oorlog een financiële en economische schok is die brede implicaties heeft. Voor Nederland zijn de energieprijzen het meest voelbaar.
- De baseline ramingen van CPB en DNB liggen heel dicht bij elkaar. Alleen de inflatie is volgens DNB een stuk hoger met 6,7% dit jaar t.o.v. 5,2% van het CPB, maar dit zou ook kunnen komen doordat DNB een andere definitie/berekening van inflatie hanteert dan het CPB.
- DNB heeft een alternatief scenario opgesteld waarbij ze uitgaan van een langdurige verstoring van de grondstoffenmarkt. Dit scenario is vergelijkbaar met dat van het CPB, maar verschilt op onderdelen. Zo schetst DNB een minder somber beeld van het effect op bbp-groei, maar juist weer een sterker effect op inflatie en werkloosheid (zie tabel onder).
- In dit scenario is circa 50% van het bbp-effect toe te schrijven aan de olie- en gasprijsschok, 35% aan de schok op grondstoffenprijzen en 15% aan de verhoging van de risicopremie (algehele onzekerheid).
- DNB schetst dat dit scenario zich bijvoorbeeld kan voordoen indien als door sancties en tegensancties een negatieve economische dynamiek wordt veroorzaakt.
- De Nederlandse financiële sector kan tegenvallers naar verwachting opvangen volgens DNB, ook bij bredere financiële en macro-economische instabiliteit, alhoewel dat laatste met meer onzekerheid omgeven is.
- DNB schetst de volgende beleidsimplicaties: monetaire beleid ECB moet afgestemd worden op de hoge inflatie en neerwaartse groeirisico's en het is van belang om extra bestedingen als overheid (bijv. koopkracht of defensie) binnen de begrotingsregels te doen. Ze wijzen er verder op dat koopkrachtcompensatie beter via lagere belastingen kan dan via accijnzen op energie om dat zo de prikkel tot verduurzaming minder wordt verstoord.

Steunpakket Duitsland hoge energieprijzen t.b.v. Regiegroep [vertrouwelijk]

AEP, 7 sept 2022

- De Duitse regering heeft recent €65 mld. vrijgemaakt voor ‘noodhulp’ aan burgers en bedrijven om de pijn van de inflatie door de hoge energieprijzen te verlagen. Sommige maatregelen gaan al dit jaar in, anderen volgend jaar.
- De omvang van het pakket komt neer op zo’n €770 euro per inwoner of 1,8% bbp. Ter vergelijking: het Nederlandse - nog vertrouwelijke - pakket uit de Miljoenennota heeft een omvang van €18,4 mld in 2023 (incl. lastenveloppe uit het CA van €2,4), dit komt neer op zo’n €1040 euro per inwoner of 2% bbp.
- De Duitse regering verwacht dit te kunnen financieren binnen de bestaande begroting, dus zonder het aangaan van extra schuld, maar wel met een beoogde belasting op overwinsten bij bedrijven die stroom opwekken uit steenkool, wind, zon of kernenergie.
- Hieronder wordt het Duitse pakket toegelicht, aangegeven per wanneer een maatregel ingaat of uitkeert, en welke vergelijking met het Nederlandse pakket gemaakt kan worden. De laatste kolom heeft aan waarom een maatregel wel op korte termijn in Duitsland uitgevoerd kan worden en niet – of zeer complex zou zijn - in Nederland.

Voor wie	Maatregel	Per wanneer	Vergelijking Nederland	Indien in 2022, waarom kan het wel in DL en niet in NL?
Burgers	Aanpassing inkomstenbelasting om sterke marginale druk te beperken.	Onduidelijk, waarschijnlijk per 2023.	In pakket MJN dit verlaging tarief eerste schijf en verhoging arbeidskorting gericht op middeninkomens per 2023.	-
Burgers	Eenmalige extra uitkering voor: gepensioneerden €300, uitkeringsgerechtigden €500, universiteitsstudenten €200. In het vorige pakket was deze uitkering alleen voor werkenden (€300).	Uitbetaling 1 december 2022.	Nederland keert in 2022 een energietoeslag uit aan lage inkomens (€1300). Deze maatregel wordt herhaald in 2023. Daarnaast wordt zorgtoeslag incidenteel verhoogd in 2023. Gedurende het collegejaar 2023/2024 wordt de basisbeurs voor uitwonende studenten verhoogd met ongeveer 165 euro en het WML stijgt met 10% per 2023 met doorwerking in de uitkeringen en AOW.	-
Burgers	Uitbreiding recht op huursubsidie (aantal mensen gaat van 640 duizend naar 2 miljoen). Huishoudens met huursubsidie ontvangen eenmalige verwarmingsuitkering van minstens €415 en dit loopt op met het aantal gezinsleden. Per 2023 komt er een permanente ‘verwarmingsopslag’ in de huursubsidie.	Uitbetaling eenmalige uitkering tussen september en eind december 2022.	Huurtoeslag gaat per 2023 structureel omhoog met 17 euro per maand.	Het kabinet heeft deze optie voor 2022 als onuitvoerbaar gewogen ¹ .
Burgers	Meer kinderbijslag (18 euro per kind per maand).	Per 1 januari 2023.	In pakket MJN zit verhoging kindgebondenbudget per 2023.	-
Burgers	Verhoging uitkering voor langdurig werklozen.	Per 1 januari 2023.	De hoogte van de bijstand is gekoppeld aan het wettelijk minimumloon en deze wordt per 2023 met 10% verhoogd.	-

¹ In de Kamerbrief *Aanvullende informatieverzoeken voor tweede termijn debat koopkracht en energieprijzen* van 29 maart jl. heeft het kabinet de (on)uitvoerbaarheid van een aantal specifieke maatregelen toegelicht.

Burgers	Goedkopere tickets voor openbaar vervoer.	Maatregel moet nog nader uitgewerkt worden, betreft een verlenging (in 2022) van het ov-ticket van 9 euro in gewijzigde vorm (waarschijnlijk duurder).	Geen vergelijkbare maatregel gericht op OV in NL. In pakket MJN zit wel verlenging van huidige verlaging accijnzen t/m juli 2023.	Dit is een zeer kostbare maatregel, en in de ov-sector liggen afspraken over prijzen meerjarig vast in contracten die concessieverleners, veelal decentrale overheden, met vervoerders sluiten. Daar kan niet zomaar op worden ingegrepen door het kabinet ² .
Burgers en mkb	Huishoudens en het mkb kunnen een basishoeveelheid aan elektriciteitsverbruik tegen een gereduceerde prijs krijgen.	Maatregel moet nog nader uitgewerkt worden.	Huidige pakket bevat verlaging EB en BTW op energie voor 2022; pakket MJN bevat voor 2023 verlaging EB (tarieven en belastingvermindering). Een deel van dit budget is gereserveerd voor nader uit te werken gerichte steun voor huishoudens.	-
Bedrijven	Werkgevers kunnen een eenmalige ‘belastingvrije inflatiepremie’ van maximaal €3000 betalen aan hun werknemers	Direct, betreft verlening huidige regeling.	In pakket MJN zit, als onderdeel van het mkb-pakket een verruiming van de Werkkostenregeling per 2023. Met het budget van €50 mln. structureel wordt dan naar verwachting de vrije ruimte van de eerste €400.000 van de loonsom verhoogd.	-
Bedrijven	Uitstel van verhoging CO ₂ -prijs.	Uitstel tot 2024.	De voorgenomen EB-maatregelen voor de hogere schijven wordt met één jaar uitgesteld.	-

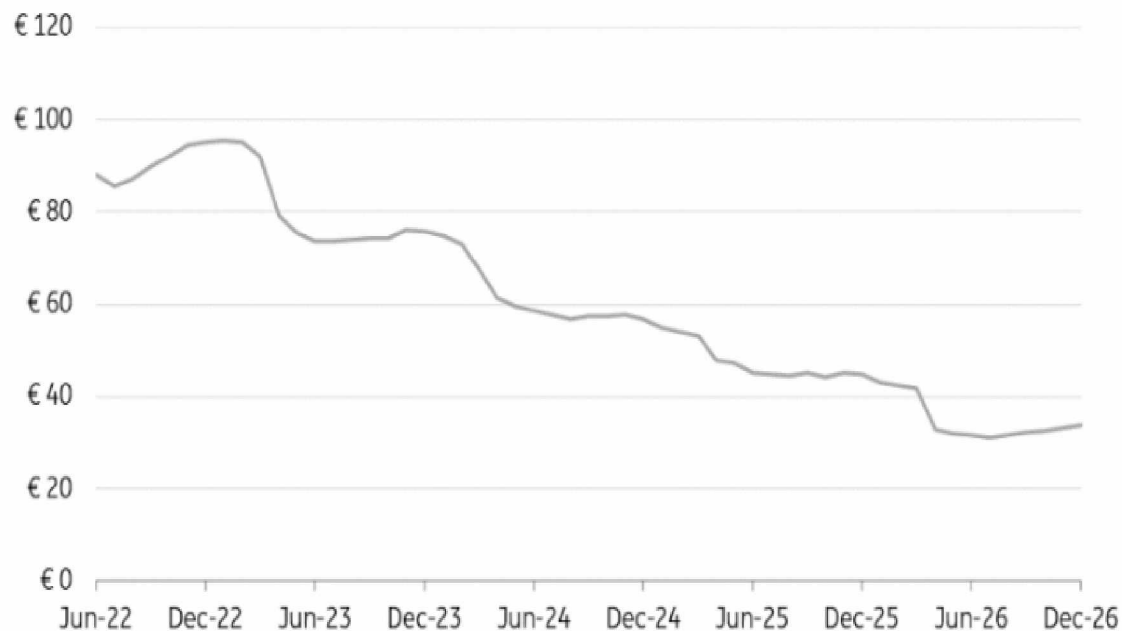
² Ibid.

Het nieuwe normaal: verwachting dat energieprijzen zeker komende twee jaar hoog blijven

Gas

Gas prices are expected to stay above €70/MWh until 2023

TTF natural gas futures for the Netherlands in €/MWh as of 2 June

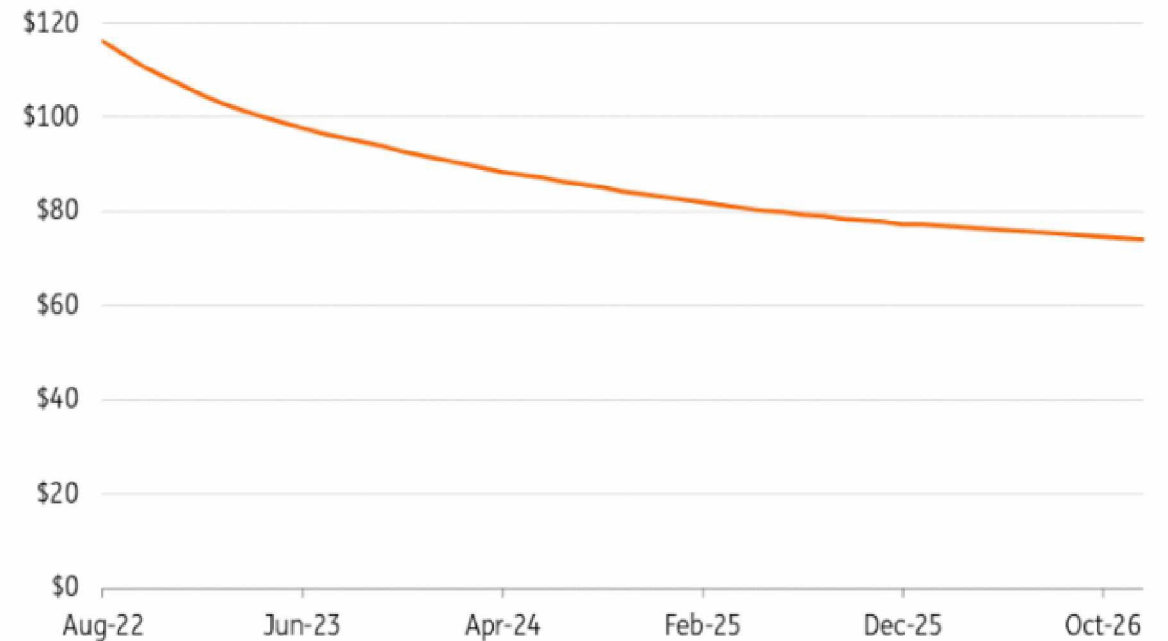

Source: ING Research based on Refinitiv

Olie

Oil prices are expected to stay above \$80 until 2024

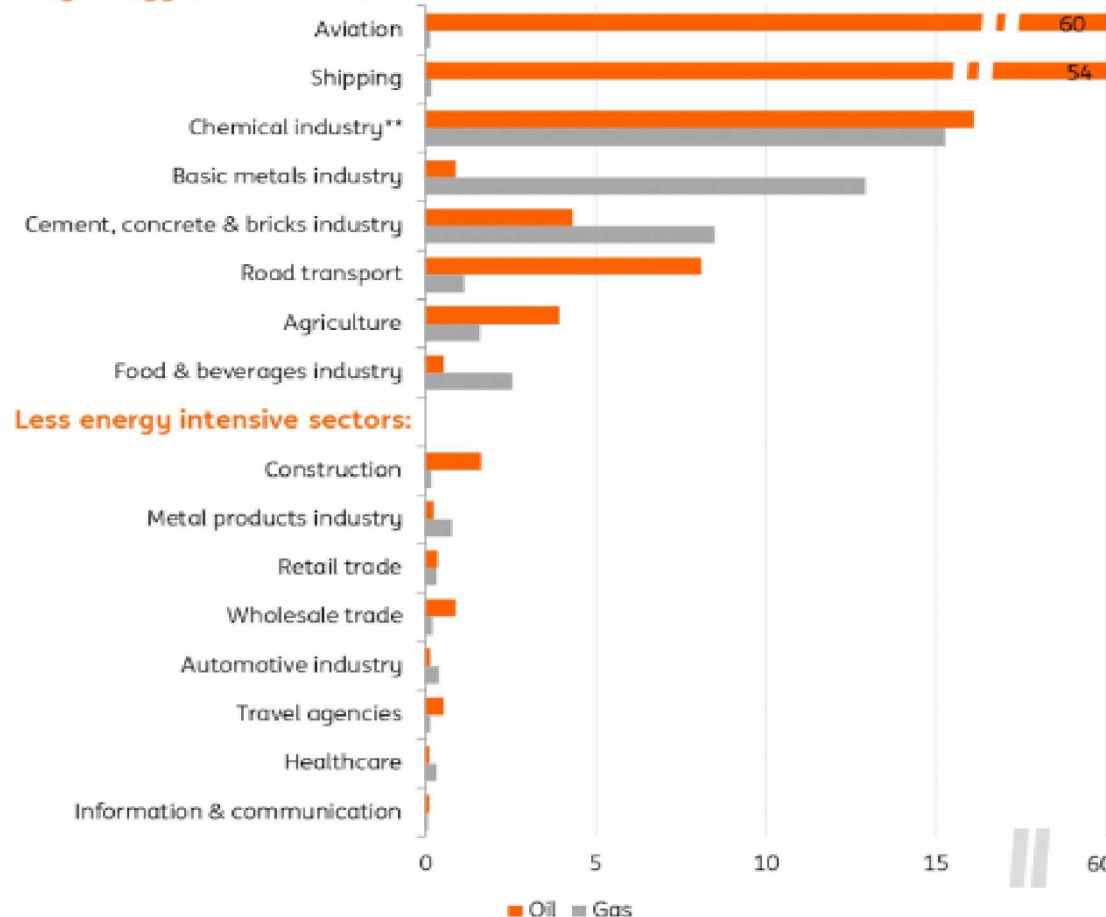
ICE Brent oil price futures in \$/barrel as of 2 June

Source: ING Research based on Refinitiv

Welke sectoren raakt dit het hardst via 1^e ronde effecten?

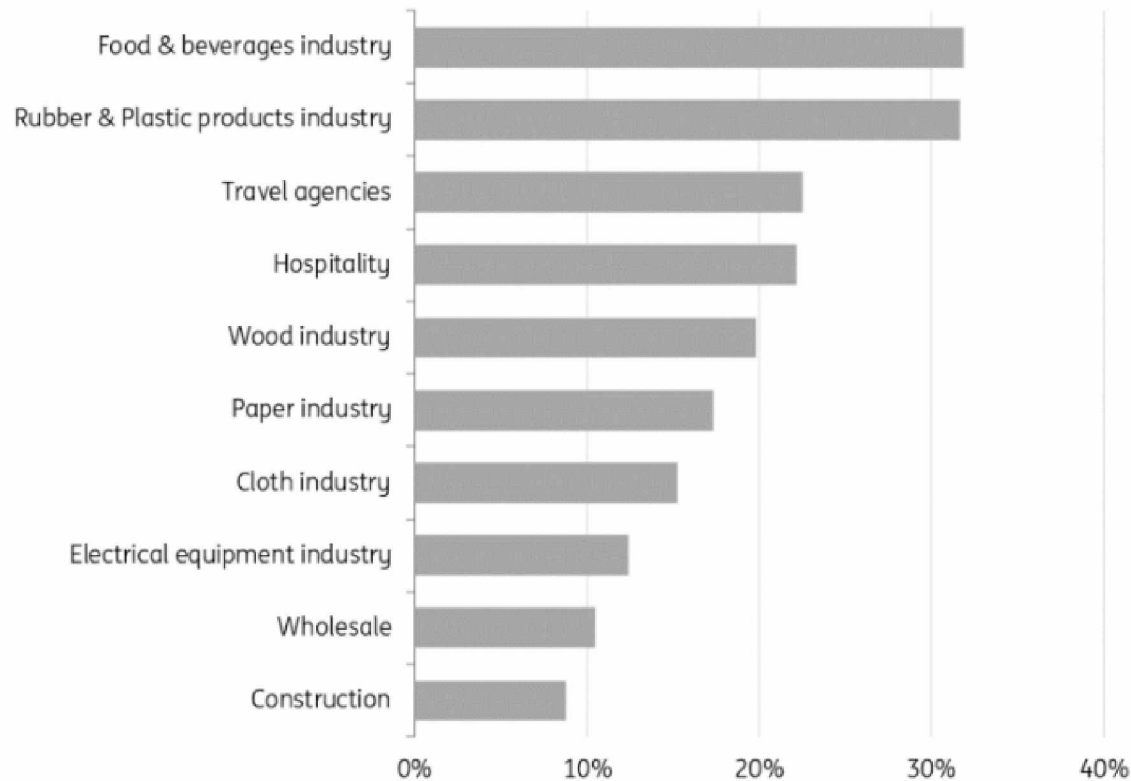
Very energy intensive sectors:

- Meest energie-intensieve sectoren hardst geraakt. Links hier overzicht van.
- Vooral Lucht en scheepvaart hard geraakt door hoge olieprijsen.

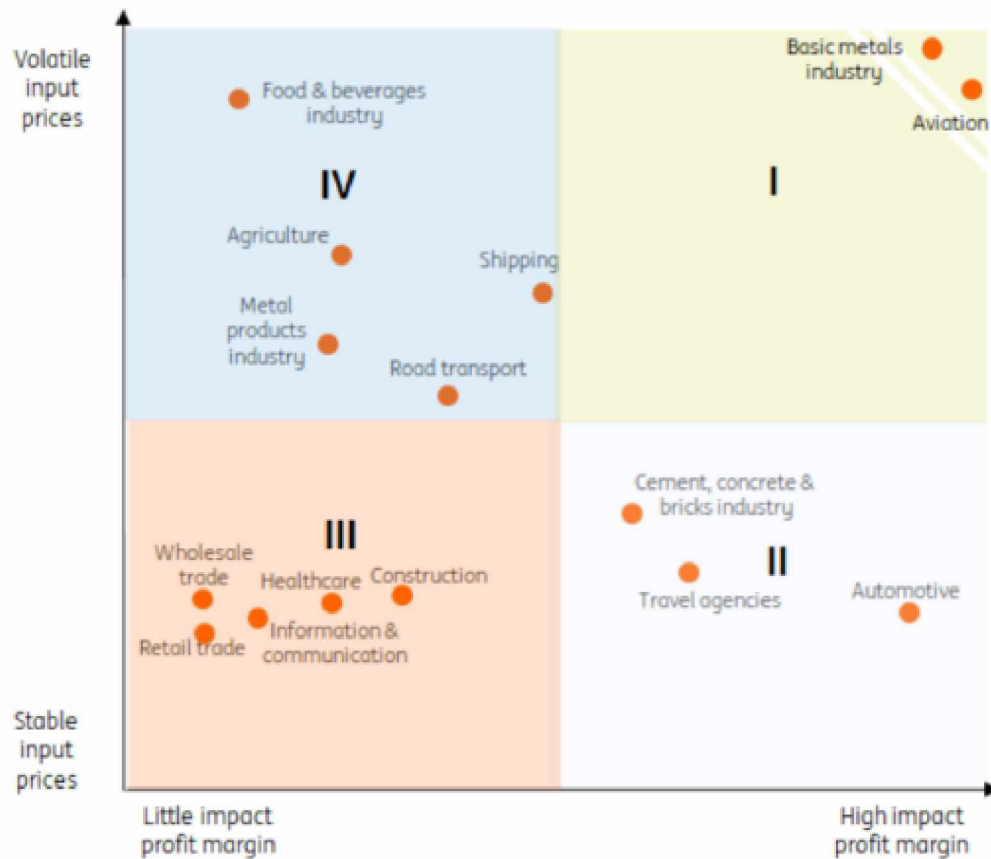
Welke sectoren worden hard geraakt via 2^e ronde effecten?

Procurement from very energy-intensive sectors (see graph above) as a share of total production, 2018*

- Hoge energieprijzen zullen ook worden doorgegeven in de toeleveringsketen.
- Links is te zien welke sectoren veel inkopen bij energie-intensieve sectoren en te maken zullen krijgen met prijsstijgingen.

ING geeft aan dat bedrijven op 4 manieren kunnen worden geraakt door hoge prijzen:

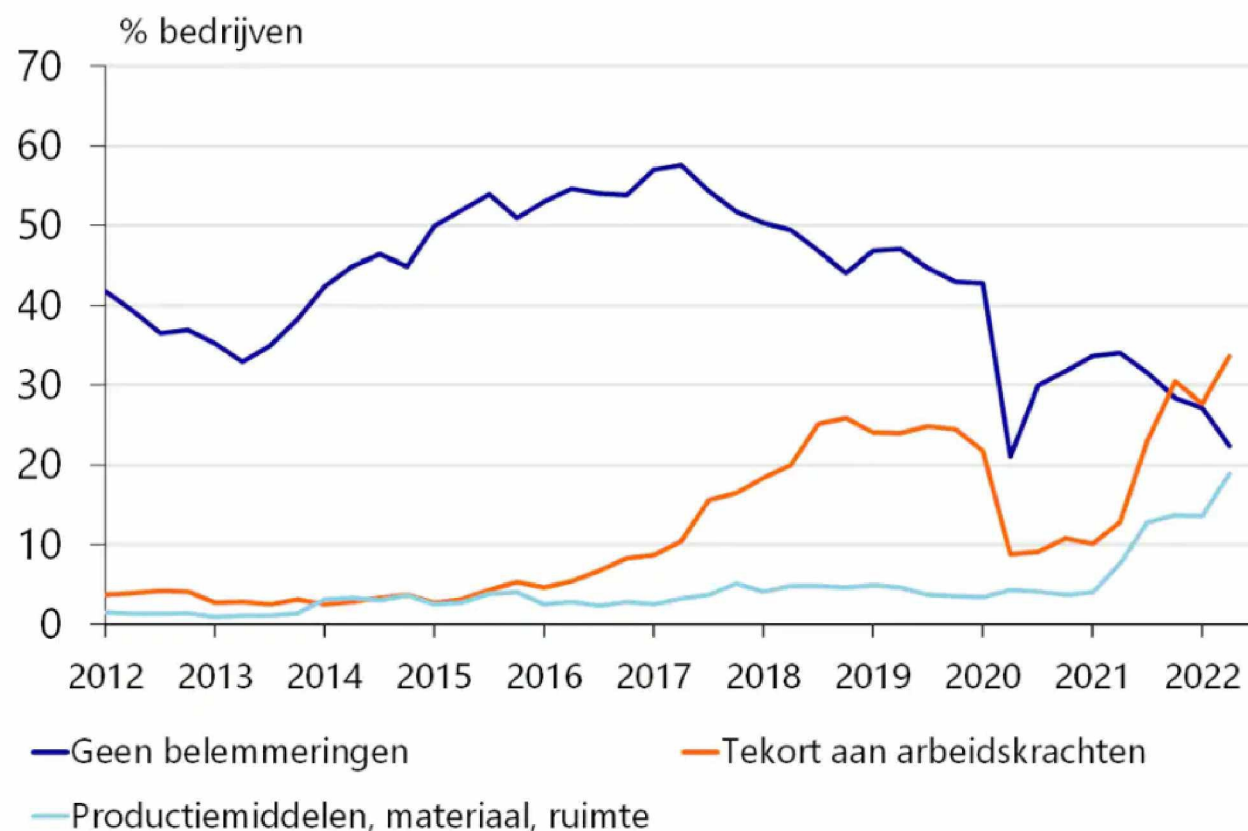

Source: Eurostat input-output tables, ING Research *Based on statistical input-output tables. Volatility input prices: standard deviation of prices development Intermediate consumption impact profit margins: standard deviation of calculated operating surplus Wholesale

- De sectoren rechtsboven (luchtvaart en metaal) worden het hardst geraakt.
- Energieprijzen hebben grote invloed op marges en de grondstoffen die ze gebruiken zijn het meest volatiel.
- Historische data geeft aan dat 2^e ronde effecten voor groothandel en bouw in verleden meevielen.
- Marges voor automotive, cement en reisindustrie kunnen onder druk komen te staan door langzame doorberekening.

Grootste probleem voor sectoren nog steeds arbeidstekort, maar tekort aan productiemiddelen groeit ook

Figuur 1. Steeds meer bedrijven belemmerd door tekorten aan personeel en materiaal

Prognoses voor meest sectoren echter nog steeds positief, maar trend groeiverwachting is laag

Figuur 3. Toegevoegde waarde prognoses voor de hoofsectoren

Industrie

Prijontwikkeling grondstoffen

Grondstof	% sinds 5 jaar	% 1 jaar
Gas	+200	+20
Olie	+141	+53
Steenkool	+507%	+257%
Nikkel	+230	+68
Aluminium	+49%	+17%
Koper	+67%	-6%
Palladium	+147%	-28%

Top signalen & risico's uit industrie:

- 1) Afnemende winst & groeimarges door hoge energiekosten (gas) en zorgen over gastoevoer.
- 2) Toeleverproblemen voor titanium, palladium, staal en nikkel.

Reactie Markt

- 1) Maatregelen die zij ondernemen zijn: voorraden aanpassen, andere toeleveranciers zoeken en vaak ook niks.
- 2) Gevolgen: Doorrekenen extra kosten aan klant, (productie) marges verkleinen, uitstellen investeringen & innovatie

De sector in cijfers:

1. Omzet eerste kwartaal 24,5 procent hoger
2. Afzetprijzen 29 procent hoger in april
3. Producentenvertrouwen in mei 9,9 en in april (10,7) 20-jarig gemiddelde is 1. Dus vertrouwen is hoog.
4. Industrie verwacht in 2022 bijna een vijfde meer te investeren
5. Verwachte groei 2022 is 1% (ING) a 4,5% (ABN AMRO)

RVO Statistieken:

- 1) Nul aanvragen voor Garantie Ondernemingsfinanciering (GO)
- 2) Bijna geen aanvragen voor Borgstelling MKB-kredieten en daling in uitstaande garantiebetragen

Analyse:

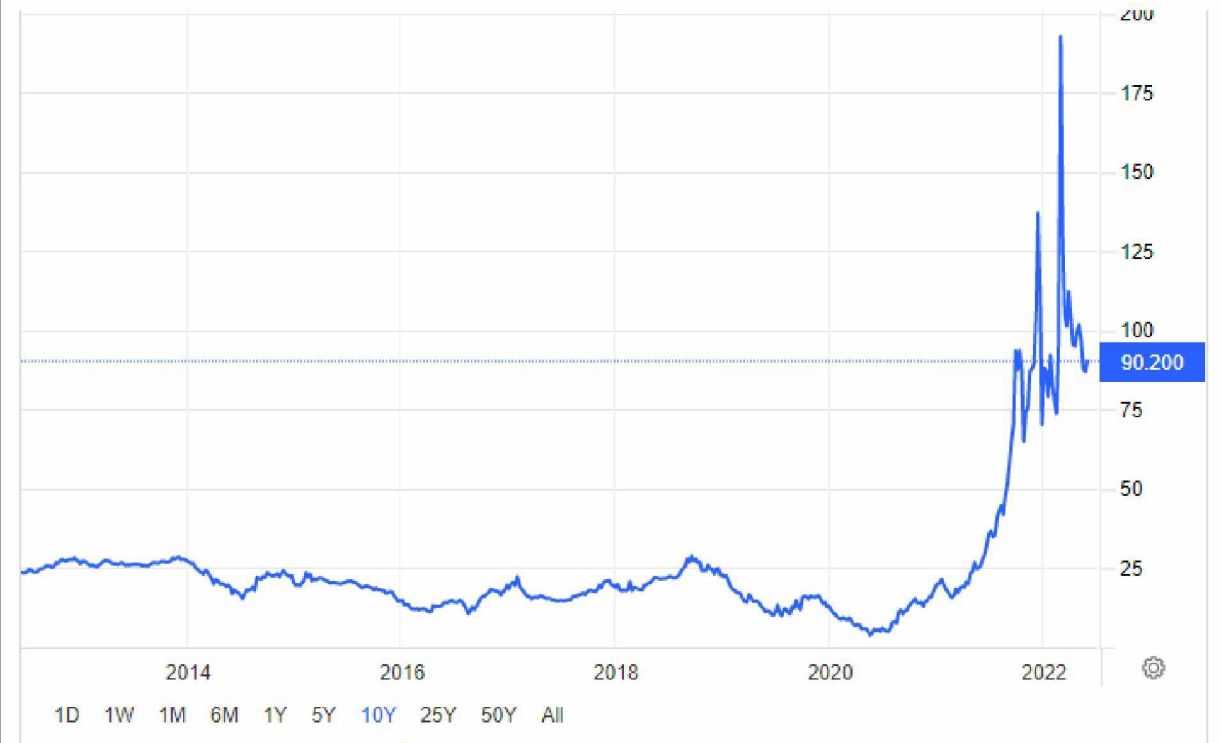
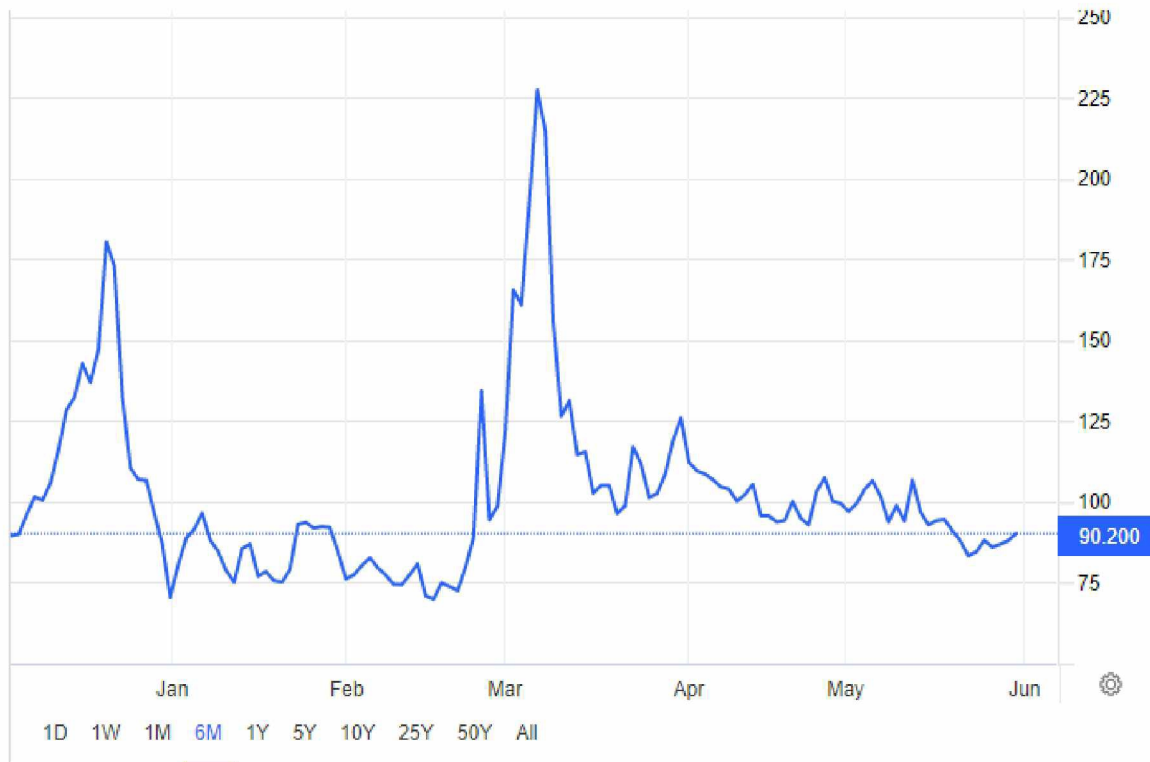
- Grootste zorg zit in energieprijzen en toeleverrisico gas / olie
- Prijzen (metaal) grondstoffen stabiliseren na de piek in maart, maar blijven hoger dan pre-Rusland & Oekraïne. Toelevering is groter probleem dan prijs.
- Industriële bedrijven vangen krimp margins op door hogere inkooprijzen door te rekenen aan klanten. Industrie verwacht meer te investeren. Sector kampt daarnaast met structurele arbeidstekorten.
- Industrie maakt vooralsnog weinig gebruik van beschikbare (overheid)instrumenten. Marktwerving lost het probleem op.

Signalen uit sector	Risico's	Prognose	Reactie van de markt	Beschikbare regeling(en)	RVO-statistieken	Reactie beleid
- Papier- en kartonindustrie waarschuwen voor BHG. Afschakelen van gas geen optie want er zijn geen alternatieve energiebronnen. - Staalindustrie: DAMCO Aluminium Delfzijl (Aldel) heeft gevraagd om liquiditeitssteun. - Bouwkeramiek (keramische dakpannen en gebakken tegels industrie) vragen om compensatie gestegen energieprijzen. - Automotive: Bandenfabrikant vraagt of NL ook hoge energiekosten voor industriële grootgebruikers gaat compenseren en vreest voor ongelijk speelveld in EU. - Chipsector: Vrees bij bedrijven dat fabrieken stil moeten worden door mogelijke gastekorten. - Echter geeft slechts 3% van FME-leden aan dat de sancties beëindigd moeten worden. Steun voor sancties groot. Sector wil graag (verdere) hulp bij verduurzamen vanuit overheid.	- Hoge kosten in energie-intensief deel sector, zoals: chemie, de basismetaalindustrie, de bouwmaterialenindustrie en de papierindustrie. - Sector kan de hogere prijzen van olie en gas niet altijd doorbelasten. - Uiteindelijk zullen de hogere energieprijzen ook leiden tot hogere prijzen van grondstoffen en halffabricaten. - Hogere energieprijzen maken het winnen of produceren van grondstoffen en halffabricaten immers duurder. - Ook hebben hogere energieprijzen een direct effect op de transportkosten.	Producentenvertrouwen is 9,9 voor mei. Dit ligt nog ver boven 20-jarig gemiddelde van 1, maar onder dat van april (10,8) Volumemutatie t.o.v. vorig jaar: 1% Prijsdruk neemt toe Doorberekening in de marges is grotendeels mogelijk. Prijsstijgingen sinds 2017 prijsstijging sinds begin 2021: • Gas: +200% 20% • Olie: + 141% 53% • Staal: PM • Nikkel: +230% 68% • Aluminium: +49% 17% • Koper: +67% -6% • Steenkool: 507% 257% • Palladium: +147 - 28% • Titanium: PM	FME enquête: • Respondenten (227 van 2200) die een lagere omzetgroei verwachten door de oorlog noemen • vertraging/schaarste van (in)directe toeleveringen als belangrijkste oorzaak. 76% van de respondenten kampen met toeleverproblemen staal. • Maatregelen die zij ondernemen zijn: voorraden aanpassen, andere toeleveranciers zoeken, vaak ook niks. Grootste consequenties voor bedrijfsvoering door lagere omzet: 1. Doorrekenen extra kosten aan klant 2. Marges verkleinen, 3. Uitstellen investeringen	- Verduurzamingssubsidies - BMKB - Qredits - GO - ROM's - Afwegingskader individuele steun	• 0 aanvragen voor Garantie ondernemingsfinanciering (GO) • Nauwelijks aanvragen voor Borgstelling MKB-kredieten (BMKB) en daling uitstaande garantiebedragen.	- Er zijn verduurzamingsmogelijkheden (REKI) en liquiditeitssteun voor de energie-intensieve industrie. Wordt vooralsnog weinig gebruik van gemaakt. - Er zal in gesprek gegaan worden met de energie-intensieve industrie over de bestaande zorgen mbt BHG. - Bedrijven door hogere kosten minder budget beschikbaar hebben om te investeren in R&D en verduurzaming. Dit kan effect hebben op de private matching in grootschalige PPS-trajecten zoals Nationaal Groeifonds, Klimaatfonds, NWO trajecten, Eureka en Horizon.

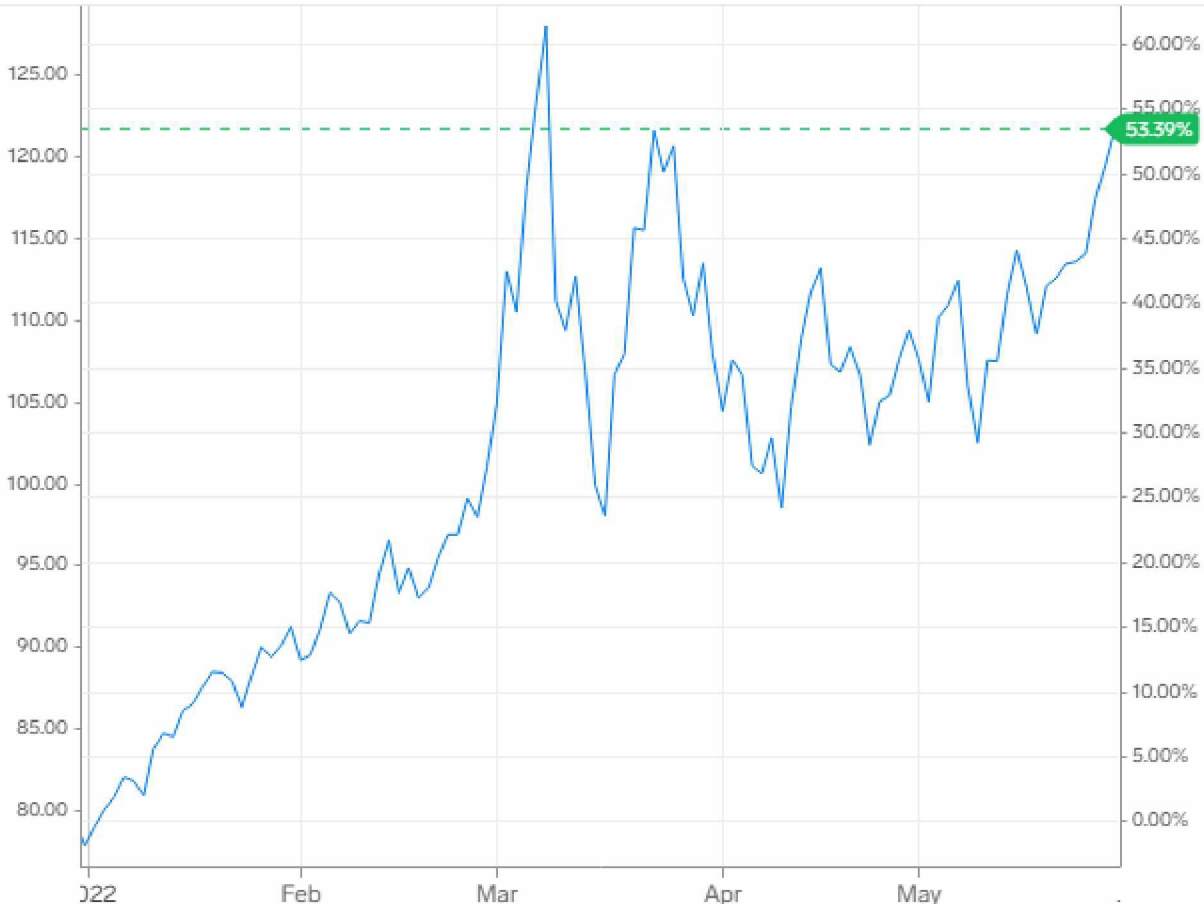
Achtergrondgrafieken prijsstijgingen

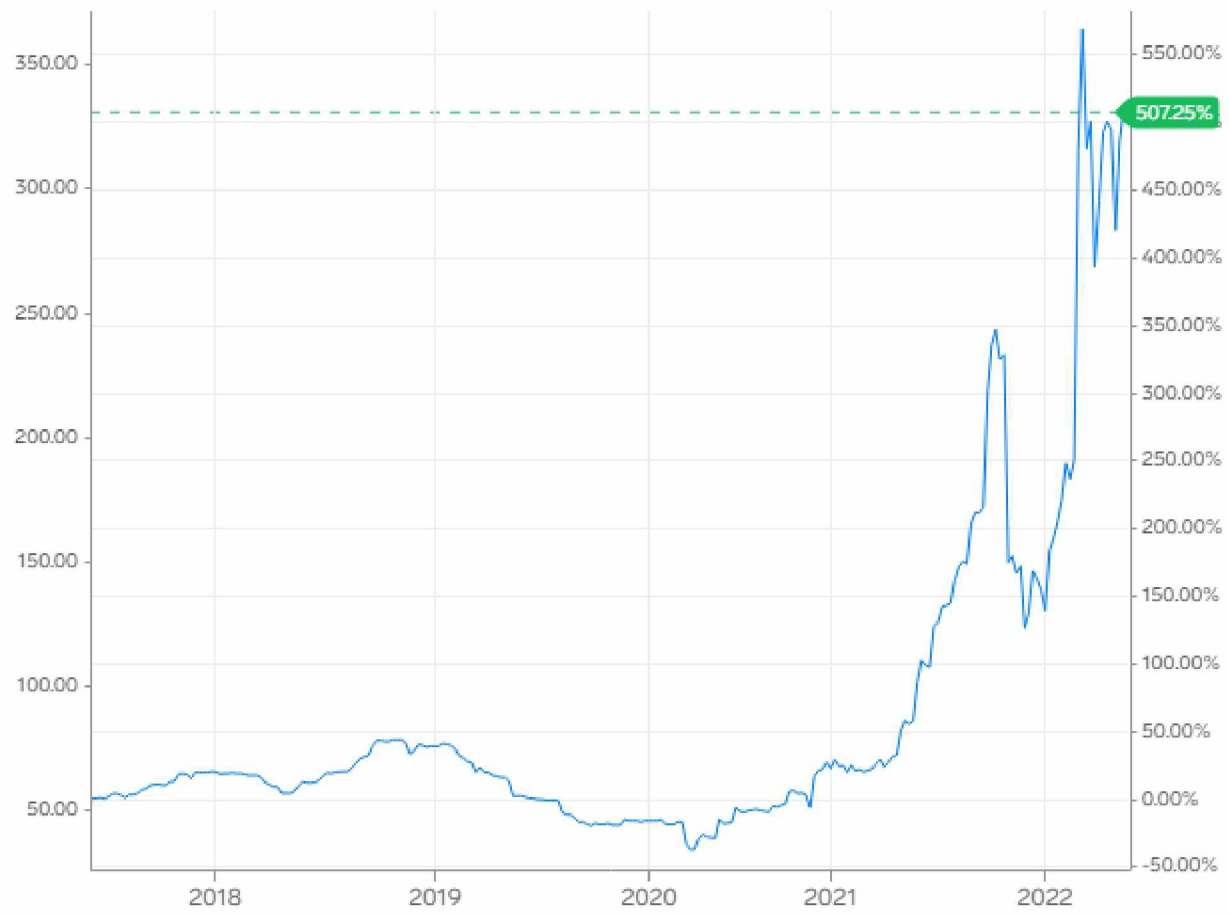
Gas (TTF in NL in EUR (200% increase sinds mei 2017))

4

Brent Olie

Palladium

Platinum

Aluminium

10

Koper

